

СРПСКО ГЕОГРАФСКО ДРУШТВО
SERBIAN GEOGRAPHICAL SOCIETY

Година L

Broj 46

ISSN 0351-0050
UDK 91

ГЛОБУС

Часопис за методолошка и дидактичка питања географије
Journal for methodological and didactical questions in geography

Уредник - Editor
др Мирољуб А. Милинчић

Београд - Belgrade
2021.

„Глобус” – часопис за методолошка и дидактичка питања географије

Уређивачки одбор:

Др Ненад Живковић	Др Јован Плавша (Нови Сад)
Др Даница Шантић	Др Нено Димов (Бугарска)
Др Јелена Луковић	Dr Daniel Goler (Немачка)
Мр Ивица Шантић	Dr Andreas Winkler (Немачка)
Др Мирољуб Миљинчић	Др Марко Кревс (Словенија)
Др Снежана Вујадиновић	Др Јиржи Бански (Пољска)
Др Славољуб Драгићевић	Др Николај Слука (Русија)
Др Рајко Гњато (БиХ, Република Српска)	Dr Jeffry Lash (САД)
Др Јелена Ћалић (ГИ „Ј. Цвијић” САНУ)	

Технички уредници: мср Драган Петровић и мср Урош В. Миљинчић

Издавач:

Српско географско друштво, Београд

Студентски трг 3/III, тел. 011/2184-065

Рукописи су примљени и рецензирани до 31. 12. 2021. године

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

91
372.891

ГЛОБУС : часопис за методолошка и дидактичка питања
географије : journal for methodological and didactical questions
in geography / уредник = editor Мирољуб А. Миљинчић.

Год. 1, бр. 1 (1969)- . - Београд

(Студентски трг 3/III) : Српско географско друштво,
1969- (Београд : Форма Б). - 24 cm

Годишње. - Часопис није излазио 1985 - 1992;

обновљен је 1993. године са бр. 17

ISSN 0351 0050 - Глобус (Београд)

COBISS.SR-ID 133408519

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ ЛЕТЊИ СРСПКО-РУСКИ
ЕКОЛОШКО-ГЕОГРАФСКИ КАМП

Щеглова Иванна^{*1}, Ходыкина Мария Фёдоровна**, Титова Екатерина Сергеевна***, Нина Чегар****, Урош Дурлевић****, Сергеј Комазец*****

- * Центар социјалних и хуманитарних наука - Универзитет информационих технологија, механике и оптике, Санкт-Петербург – Русија
- ** Федерални државни буџетски образовно научни Кубански државни универзитет, Краснодар, Русија
- *** Филолошки факултет - Московски државни универзитет М.В. Ломоносов, Москва, Русија
- **** Универзитет у Београду - Географски факултет,
- ***** Институт наука о Земљи - Санкт-Петербуршки државни универзитет, Санкт-Петербург – Русија

Континуитет у одржавању традиционалних летњих еколошко-географских кампова у организацији Центра руског географског друштва у Србији прекинут је 2020. године услед пандемије коронавируса. Међутим, са побољшањем епидемиолошке ситуације 2021. године реализована су два кампа. Први, на територији Руске Федерације, у Москви и Смоленској области (3-17. мај), а други од 30. јула до 17. августа у Републици Србији. Камп у Смоленској области, према општем мишљењу учесника, сигурно представља један од до сада најбоље припремљених и реализованих активности овог типа.

Слика 1. Шести летњи камп Центра Руског географског друштва у Србији Смоленска област и Москва (3-17. мај 2021)

www.geografija.org/letnji-kampovi.php

¹ Контакт адреса: shheglova-ivanka@rambler.ru

Щеглова Иванна, Ходыкина Мария Фёдоровна, Титова Екатерина Сергеевна, ...

Камп реализован на територији Републике Србије је почео у Београду. Окупљање учесника је трајало три дана и укључило је чак 11 одлазака на аеродром и три на Главну аутобуску станицу. Престоница није била само место окупљања учесника из Руске Федерације, Белорусије, Украјине, Италије и Републике Српске (БиХ), већ и полазна тачка њиховог упознавања са Србијом. Са Калемегдана је кренуо обилазак ужег дела Београда. Кнез Михаиловом улицом стижемо до Народног музеја. Готово два сата је трајао обилазак музеја, који на једном месту обједињује најзначајнија уметничка дела, археолошку, етнографску и историјску заоставштину Срба, формирану кроз векове. Посета цркви Св. Александра Невског на Дорћолу је ове године имала посебан значај, јер се обележавало 800 година од рођења великог руског свеца и војсковође. Преко Скадарлије, Трга републике, Теразија и хотела „Москва” група је дошла до последње тачке данашњег обиласка – храма Св. Саве.

Други дан августа је означио измештање кампа из Београда. У јутарњим часовима је посећен Завод за заштиту природе Србије где су организовани интересантна презентација и предавање Верице Стојановић, потом се развила још интересантнија дискусија са учесницима. У библиотеци Завода су директорка Маријана Шибалић и др Мирољуб Милинчић, директор Центра Руског Географског друштва у Србији, потписали уговор о дугорочној сарадњи поменутих институција. Преко Земуна и Пупиновог моста, пут се наставља ка Белој Цркви. Посећено је руско гробље (треће по величини у Србији), спомен соба посвећена руском кадетском корпусу који је боравио у Белој Цркви до завршетка Другог светског рата и цркву Св. Јована Богослова. Дунав смо прешли скелом од Старе Паланке до Рама и у касним поподневним часовима стигли у Голубац. У Градској библиотеци је организовано отварање изложбе фотографија „Најлепша земља”.

Трећи дан почињемо обиласком српског средњовековног манастира Тумане, који последњих година привлачи велики број посетилаца и ходочасника. Потом обилазимо тврђаву Голубачки град, споменик културе од изузетног значаја који датира из XIV века. Учесници су се упознали са стратешким значајем тврђаве која је позиционирана на уласку у Ђердапску клисуру, њеном бурном историјом и традиционалним српским средњовековним одевањем. Пут настављамо Ђердапском клисуром до Лепенског вира, значаног европског археолошког налазишта из мезолита и раног неолита. Недалеко од Лепенског вира посећен је кањон Бољетинске реке, који се популарно назива „српски Колорадо”, у ком су видљиви слојеви седимената таложени милионима година. Након паузе за ручак реализоване у етно комплексу „Капетан Мишин брег” пут се наставио ка најнижем делу Србије, Неготинској крајини.

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ ЛЕТЊИ СРСИКО-РУСКИ ...

Слика 3. Голубачки град (XIV век)

Слика 4. Штубик - споменик руским добровољцима, подигнут 1907. год

Слика 5. Лепенски вир – изложбена поставка археолошког локалитета

Слика 6. Десна обала Дунава – XE Ђердап I и антички локалитет Дијана

Щеглова Иванна, Ходыкина Мария Фёдоровна, Титова Екатерина Сергеевна, ...

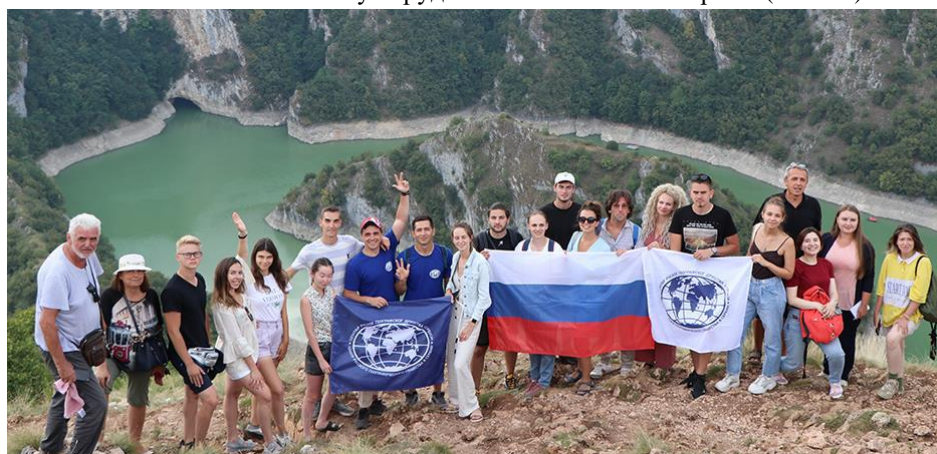
Слика 7 Источне падине Копаоника

Слика 8. Манастир Љубостиња

Слика 10. Копаоник– Суво рудиште са Панчићевим врхом (2017 m)

Слика 11. Увац – видиковац у Специјалном резервату природе

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ ЛЕТЊИ СРСКО-РУСКИ ...

Посећен је Штубик, место са чак три споменика подигнутим руским борцима. У Неготину, Галерији Дома културе „Стеван Мокрањац”, је такође организовано и медијски изузетно праћено свечано отварање изложбе „Најлепша земља” РГД-а.

Након ноћења и доручка у Кладову, четвртог дана кама, заокружена је Ђердапска рута. Посетили смо највећу хиротехничку грађевину на Дунаву – ХЕ Ђердап I и археолошко налазиште од изузетног значаја које датира из римског периода – остатке утврђења Диана. У близини утврђења постојао је Трајанов мост који је читав миленијум био највећа људска грађевина на свету. На путу ка Зајечару, код Слатине, смо се искључили са главног пута и преко с. Уровице упутили ка манастиру и прерастима реке Вратне. У подне смо стигли пред Манастир и наставили пешке ка истоименом кањону у коме се налазе три прерасти: Мала, Велика и Сува. У Зајечару, на старом градском гробљу, посећујемо меморијал посвећен совјетским борцима страдалим у овом делу Србије током 1944. године. Маузолеј се сматра најлепшим у Србији. Један од највиших споменика посвећених ослободилачкој совјетској Црвеној армији се налази недалеко од Зајечара у селу Извор. У околини Зајечара је посећен антички локалитет Феликс Ромулијана, некадашњу царску палату која се налази на УНЕСКО-вој лити светске културне баштине. У поподневним часовима, преко Бољевца и Честобродице залазимо у Велико Поморавље и посећујемо манастир Лешје. Овај женски манастир је карактеристичан по елементима руске архитектуре, звонари из Русије и чињеници да су сестре вештину звоњења стекле у Санкт Петербургу. Пут, преко Појата и Крушевца, настављамо ка Брзећу и Блажеву, где ћемо бити смештени наредних дана.

На Копаонику смо направили предах од тропског времена које нас прати од почетка кампа. Програм реализован петог дана је био мањег интензитета него претходних дана. Прво је посећена будућа акумулација Селова. Долином Топлице, настављамо пут према Куршумлији и улазимо у заштићено подручје Ђавоље вароши, а затим пешачимо до видиковца. Ђавоља варош је јединствена у Србији и поред самих земљаних пирамида (којих има 202), интересантан је и пут до локалитета са Црвеним врелом и Ђавољим извором типично црвене боје. Затим се упознајемо са најстаријом задужбином Стефана Немање – Св. Николе у Куршумлији. После паузе за ручак у Куршумлији одлазимо у Луковску бању највишу бању у Србији у којој су посећени термални извори.

Шести дан програма је реализован на простору настанка и језгра српске средњовековне државе. На путу ка Новом Пазару застајемо на видиковцу Сребрнац како би се објасниле неке опште карактеристике Копаоника и истоимене групе планина чији је он репрезент и како би се

Щеглова Иванна, Ходыкина Мария Фёдоровна, Титова Екатерина Сергеевна, ...

резимирала пређена маршрута. Још једно, краће задржавање, је обухватало шетњу кроз копаонички ски центар Суво рудиште.

У Новом Пазару прво посећујемо најстарији споменик црквене архитектуре у земљи – цркву Св. апостола Петра и Павла. Била је седиште Рашке епископије и место збивања најзначајнијих догађаја српске историје. У граду нас је срдечно дочекао др Селим Шаћировић (професор Департмана за географију ПМФ Универзитета у Нишу) и понудио да нас поведе у обилазак града. Од аутобуске станице, преко урбаног центра, кроз улице у којима је упечатљив мирис кафе долазимо до Алтум Алем џамије. После ручка одлазимо у манастир Сопоћане из XIII века, манастир у коме су осликане најлепше фреске православног средњовековног сликарства. На 200 m од манастира се налази видиковац који гледа на врело реке Рашке. Није случајно што се манастир и врело налазе на незнатној удаљености. Наиме, сопот значи слап. Програм овог дана завршавамо касном посетом манастиру Ђурђеви ступови на палеовулканској купи. Подигао га је Стефан Немања почетком XII века, у првим годинама своје владавине.

Субота, седми дан кампа је испуњен активностима на самом Копаонику. Прво је организована возња гондолом од Брзећа до Малог Карамана чиме се савладава висинска разлика од око 600 метара. Током возње, учесници су били одушевљени панорамама најпосећеније српске планине, а по доласку на врх богатством боровница, малина и другог лековитог биља, као и погледом на Стару, Суву планину, Ртањ, али и Комове у Црној Гори. По повратку са Малог Карамана упутили смо се ка Запланини и водопаду Јеловарник. Застали смо код споменика на превоју Мрамор, где се 1944. године одиграла једна од навећих битака између четника и партизана. Мрамор је такође и место геоморфолошког феномена пиратерије. Последњих 100 m пута до другог највишег водопада у Србији је најтежи и најлепши. Сачињен је од дрвених степеница и мостића окружених шумом. Поподне је било слободно и резервисано за дружење у наставно-научној бази Географског факултета у Блажеву. Гости из Руске Федерације су учили да играју коло, слушали српску музику, али се и евидентирали у Књизи утисака наставно-научне базе и записали искључиво позитивне коментаре о боравку у Србији.

Осмог дана, након доручка у традиционалној српској кафани, учесници крећу у обилазак највиших делова Копаоника. Возњом у новоотвореној гондоли „Брзеће-Мали Караман” а затим планинарењем, студенти су освојили Панчићев врх. Нашим посетиоцима је објашњен назив највишег врха Копаоника и истакнут је значај достигнућа Јосифа Панчића за српску и европску науку друге половине XIX века. Након краће паузе, група креће ка локалитету – Небеске столице, одакле се пружа импозантан

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ ЛЕТЊИ СРСКО-РУСКИ ...

поглед ка врховима Проклетија и Шар планине. На Малом Метођу, у зеленилу нетакнуте шуме букве и смрче организован је ручак. Након ручка, посећен је Брус, центар истоимене општине. Поподне у Брусу било је предвиђено за слободне активности и једна (већа) група учесника је одмарала на уређеном градском базену. Нешто мања група се освежила у локалном кафићу и посетила манастир Свете Петке у Малој Врбници.

Деветог дана маршрута је обухватила три манастира Србије, укључујући и мајку свих манастира – Студеницу. Група се прво упутили ка Љубостињи, вешто урађеној у камену, задужбини кнегиње Љубице. Одатле је експедицију пут за манастир Жичу водио преко Врњачке Бање. У Врњачкој Бањи студенти су прошетали централном бањском зоном дуж Врњачке реке и имали прилику да сазнају како изгледа бањски туризам Србије и зашто је толико популаран у регији. Завршни чин овог дана је била посета Студеници – задужбини Стефана Немање, која се налази под заштитом УНЕСКО-а од 1986. године.

Десетог дана, из Брзећа се експедиција упућује преко Топлице ка Нишу. Након предавања о специфичности реке Блаташнице у Јанковој клисури и посете локалитету Плочник, студенти долазе до Руско-српског хуманитарног центра у Нишу. Незаобилазно место у овом граду јесте и Ћеле кула, која је на руске колеге оставила посебан утисак. После Ниша, следећа дестинација је Алексинац и посета споменику у парку Брђанка. Недалеко од Алексинца, у Горњем Адровцу посећена је црква Св. Тројице, као и гроб пуковника Рајевског. У Ћунису су студенти обишли цркву Св. Романа, а предвече посетили Крушевац, где су се упознали са познатим знаменитостима „Лазаревог” града.

Са Копаоника се, једанаестог дана, маршрута наставља ка западној Србији, преко кањона реке Увац. Најпознатији видиковци у овом делу Србије везани су за менадре реке Увац. Након краће паузе у Сјеници, долазимо до видиковца „Молитва” одакле се пружа веома леп поглед на меандре и делове специјалног резервата природе. Да би се употпунио доживљај лепоте западне Србије, у вечерњим сатима експедиција стиже у Бајину Башту.

Највећи утисак на госте из Руске Федерације оставила је планина Тара. Дванаестог дана најпре је посећен Дрвенград на брду Мећавник, најлепше туристичко село на свету. У оквиру овог комплекса налази се и стара железница - Шарганска осмица. Вожња овог пругом трајала је два сата, на релацији од станице Шарган Витаси до Мокре Горе и назад, кроз 22 тунела и преко пет мостова. Поподне је искоришћено за шетњу обалом Дрине, посетом кућици на Дрини која представља аутентични симбол Бајине Баште.

Щеглова Иванна, Ходыкина Мария Фёдоровна, Титова Екатерина Сергеевна, ...

На Тари је током 13. дана посећена најкраћа река у Србији – Година, дужине 365 метара. Од Митровца пешачком стазом стиже се до видиковца Бањска стена. Са видиковца се поглед пружа на акумулацију Перућац и суседну Републику Српску (БиХ). Након фотографисања на видиковцу, пут води за Београд преко Ужица, где смо посетили Потпећку пећину и село Злакуса, познато по грнчарији, које је уз коло, појање уз гусле и славу уврштено на УНЕСКО-вој листи као нематеријално добро пореклом из Србије. Ка Београду пут се наставља преко Шумадије, уз заустављање на Опленцу. Након вечере и дегустације аутентичног вина опленачких винограда, ученици пуни утисака у вечерњим часовима долазе у Београд.

Четрнаестог дана учесници упознавају и обилазе Земун и његове знаменитости. Након обиласка куле Гардош, спустили смо се до најатрактивнијег дела Земуна – кеја на Дунаву. Шетња уз реку изузетно је пријала јер је температура ваздуха била веома висока. Следећа дестинација овога дана био је стадион Рајко Митић, најзначајнија локација ФК Црвена звезда. Учесници су посетили западну трибину и клупски музеј, где су имали прилике да виде најзначајније трофеје европског и светског клупског фудбала које је ФК Црвена звезда освојила 1991. године. Након фотографисања са бројим трофејима, студенти одлазе у Лештане на ручак, а затим у посету Авали. Први посећен локалитет на Авали је споменик борцима Југословенске и Црвене армије, палим у борбама за ослобођење Београда у II светском рату. Трагична судбина заповедника Београдске операције није их задесила само у борбама за ослобођење Престонице, већ 20 година касније када су доживели авионску несрећу на планини Авали, у намери да дођу на велику јубиларну прославу ослобођења Београда. Главни обилазак организован је на симболу ове планине, Авалском торњу, где се са 122. метра висине пружа поглед ка бројним деловима Србије: Шумадија, Срем, Банат итд.

Петнаестог дана једна група студената се у јутарњим часовима враћа за Русију, док је друга група спас од врућине пронашла на Ади Циганлији. После неколико сати уживања у купању, учесници се враћају у дом ученика средњих школа „Карађорђе”. Опроштајно вече организовано је у „Коноби Акустик”. И ова теренска настава добила је епитет веома успешне, тако да су се српске и руске колеге ове вечери међусобно даровале поклонима и опраштале уз пуно фотографија и суза, у нади да ће се поново сви срести у Србији или Руској Федерацији. Камп је реализован на опште задовољство свих учесника, традиција одржавања оваквих еколошко-географских активности наставиће се и у годинама које долазе.

Садржај

Ана Спремић, Добрила Лукић НАСТАВА ГЕОГРАФИЈЕ У ОПШТЕМ СРЕДЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ У РУСКОЈ ФЕДЕРАЦИЈИ	3
Марко Николић, Гордана Томоњић НАСТАВА ГЕОГРАФИЈЕ У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ – ЕГЗЕМПЛАРНИ МОДЕЛ	17
Милка Грмуша О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ГЕОГРАФИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ У КОНТЕКСТУ САВРЕМЕНИХ ИДЕЈА СОЦИО-РЕАЛИЗМА И ИДЕЈЕ „МОЋНОГ ЗНАЊА”	29
Стеван М. Станковић ХИДРОГРАФСКЕ ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ СРБИЈЕ	39
Милутин А. Љешевић, Милутин Мркша, Јелена Голијанин ДЕТЕРМИНАЦИЈА ЕКОЛОШКИХ ЦИЉЕВА У СИСТЕМУ ПРОГРАМИРАЊА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА НА ЛОКАЛНОМ И НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ	63
Марко В. Милошевић, Славољуб Драгићевић, Иван Новковић ПОЈАМ, ЕЛЕМЕНТИ И КЛАСИФИКАЦИЈА КЛИЗИШТА	75
Милимир Лојовић, Обрен Гњато, Срђа Поповић СТЕЊЦИ НА ПОДРУЧЈУ ИСТОЧНЕ ХЕРЦЕГОВИНЕ КАО ПОТЕНЦИЈАЛ ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА	95

Ивана Пењишевић РЕГИОНАЛНОГЕОГРАФСКА ПРОУЧАВАЊА НАСЕЉА И ПОРЕКЛА СТАНОВНИШТВА ЗАПАДНОГ ПОМОРАВЉА	115
Драган В. Петровић, Урош Милинчић, Анђела Недељковић, Урош Дурлевић ПРОМЕНЕ У РАЗВОЈУ И РАЗМЕШТАЈУ СТАНОВНИШТВА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА	125
Миодраг Радановић, Марко Николић МЕДИЦИНСКО-ГЕОГРАФСКИ ПРИСТУП У ПРОУЧАВАЊУ МОРСКЕ БОЛЕСТИ	137
Миодраг Радановић ГЕОГРАФСКЕ ДЕТЕРМИНАНТЕ АНЕМИЈЕ	149
Јелена Хаидињак ГЕОГРАФСКИ ФАКТОРИ ОБОЉЕВАЊА ОД ТУБЕРКОЛОЗЕ	159
Лазар Живић, Ксенија Секулић, Теодора Димитијевић, Лазар Арсић, Вељко Мицић, Марија Ђурковић, Кристина Крстић ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА КУЛТУРНЕ РУТЕ „МОНАСТИРИ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ” У ФУНКЦИЈИ ОБОГАЂИВАЊА ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ СРБИЈЕ	171
Стеван М. Станковић БИБЛИОГРАФИЈА АКАДЕМИКА МИЛИСАВА ЛУТОВЦА	185
ПРИКАЗ КЊИГА	
Микица Сибиновић СРБИЈА И БАЛКАН НА СТАРИМ ГЕОГРАФСКИМ КАРТАМА ЕВРОПСКИХ КАРТОРАФА	197
Драган Петровић РУССКОЕ КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ В СЕРБИИ	201
ПРИКАЗ КАМПОВА	
Щеглова Иванна, Ходыкина Мария, Титова Екатерина, Нина Чегар, Урош Дурлевић, Сергеј Комазец СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ ЛЕТЊИ СРСКО-РУСКИ ЕКОЛОШКО-ГЕОГРАФСКИ КАМП	205